NAPIŠI PISMO SPREMENI ŽIVLJENJE

PIŠEM ZA PRAVICE

AMNESTY INTERNATIONAL
V Sloveniji že od 1988

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

PIŠEM ZA PRAVICE:
VEČ KOT 20 LET PISANJA PISEM, KI SPREMINJAJO ŽIVLJENJA

Ko se skupina ljudi postavi za sočloveka, ki so mu kršene pravice in storjena krivica, so lahko rezultati izjemni.

Pred več kot 20 leti se je majhna, a zagreta aktivistična skupina na Poljskem odločila za dan človekovih pravic, ki je 10. decembra, organizirati 24-urni maraton pisanja apelov. Ideja je resnično zaživela in maraton pisanja apelov, ki ga danes poznamo pod imenom Pišem za pravice, je postal največji svetovni dogodek za človekove pravice.

Leta 1991 je bilo napisanih 2326 pisem, v 2021 pa zbranih že 4,7 milijona pisem, tvitov, podpisov pod peticije … V dveh desetletjih kampanje Pišem za pravice smo pomagali več kot 100 ljudem ter jih zaščitili pred nadlegovanjem in mučenjem ali pa poskrbeli, da so bili izpuščeni iz zapora, v katerem so se znašli po krivici.

Ljudje po vsem svetu kažejo moč besed, ko se povezujejo v ideji, da geografska lokacija ni ovira za solidarnost.

Letošnja kampanja podpira ljudi, ki so zaradi svojega miroljubnega aktivizma, osebnih stališč ali značilnosti, doživeli različne usode, bili pretepeni, ustreljeni, žrtve nadlegovanja ali ustrahovanja. Med njimi so LGBTI aktivisti_ke, zagovorniki_ce okolja in mirni_e protestnice_ki. V okviru akcije Pišem za pravice bomo zanje zbrali osebna sporočila solidarnosti tisočih ljudi s celega sveta. Njihovim družinam in njim samim želimo sporočiti, da niso pozabljeni in da o njihovi situaciji opozarjamo javnost.

Pri akciji Pišem za pravice se preko pisanja pisem usmerja žaromet javnosti v tiste, ki imajo moč odločanja in ukrepanja, na primer politiki_čarke v posameznih državah. Skozi pisanje in javne dogodke se dosega prepoznavnost ljudi, za katere se borimo, in pritegne mednarodna pozornost družbenih medijev.

Ljudje, ki so v preteklih letih prejeli naša solidarnostna sporočila, so povedali, kako zelo veliko jim je pomenila njihova srčnost.

Pogosto se tudi res spremeni oz. izboljša njihova situacija: odpravijo se obtožbe, z njimi zaporniške oblasti ravnajo manj grdo, spremenijo se zakoni itd.

»Iz dna srca, ta kampanja me je ohranila pri življenju, to je tisto, kar jim je preprečilo, da bi me ubili. In to le zato, ker so vedeli, da ste z mano,«

je v svoji zahvali povedal Jani Silva, okoljski aktivist.

PREDEN ZAČNEMO

Ta aktivnost učenja človekovih pravic lahko poteka v okviru razreda, lokalne skupnosti, družine, aktivistične skupine v živo ali preko spleta ali v kakem drugem okolju. Kot moderator_ka lahko aktivnosti prilagodite skupini, s katero delate. Razmislite o tem, kakšno znanje ima skupina o obravnavanih vprašanjih, kako velika je in kako najbolje organizirati aktivnost, da omogočite aktivno udeležbo. Pri izvedbi upoštevajte, kakšen prostor imate na voljo in morebitne omejitve. Z udeleženci_kami se pogovorite o tem, ali je zanje varno, da izvajajo aktivnosti.

Vse dejavnosti temeljijo na **metodah participatornega učenja**, ki udeležencem ne navaja le dejstev, pač pa omogoča, da raziskujejo, razpravljajo, analizirajo in postavljajo vprašanja. Ta metodologija omogoča:

RAZVOJ ključnih kompetenc in veščin,

PRILOŽNOST oblikovanja lastnega mnenja, postavljanja vprašanj in poglobljenega razumevanja,

PREVZEMANJE NADZORA nad svojim učenjem in odpiranje razprav glede na interese, sposobnosti in vidike,

DOVOLJ PROSTORA za čustveno vključenost in razvoj lastnega mnenja.

Pišem za pravice 2022 v ljubljanskem lokalu Pritličje.

Preberite si več o ljudeh, za katere se borimo: https://sola.amnesty.si/pisem-za-pravice-2023

Kontaktirajte nas v primeru dodatnih vprašanj: sole@amnesty.si

Če z metodami participatornega učenja še niste seznanjeni, vam bo morda v pomoč Priročnik o uporabi participatornih metod pri učenju človekovih pravic (ki ga najdete na https://sola.amnesty.si/prirocniki.html).

Amnesty International pripravlja spletne izobraževalne tečaje o človekovih pravicah med drugim tudi o Pišem za pravice. Oglejte si jih na spletni strani Akademije Amnesty: https://www.akademija-amnesty.si/izobrazevanja/?t=tecaji

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

VAŠE BESEDE IMAJO MOČ

AKTIVISTKE OPROŠČENE

Po vodenju protivladnega protesta maja 2020 so bile Cecillia Chimbiri, Joanah Mamombe in Netsai Marova aretirane, odpeljane na policijsko postajo in nato v neoznečenem avtu odpeljane iz mesta Harare v Zimbabveju. Nato so jih pretepli, mučili in pustili ob cesti. Med obiskom bolnišnice so bile aretirane in obtožene kaznivih dejanj v zvezi s protesti. Kasneje so jih obtožili tudi širjenja neresnic in oviranja sodnega postopka. Netsai je po napadu pobegnila iz Zimbabveja. V lanskoletni akciji Pišem za pravice je bilo za njih zbranih več kot pol milijona podpisov peticij, solidarnostih pisem in drugih pozivov. Cecillio in Joanah je višje sodišče 4. julija 2023 oprostilo.

© Amnesty International/ Vongai Chikwanda/ Kuvaniah Moodley

OSVOBOJEN SMRTNE KAZNI

Magai Matiop Ngong iz Južnega Sudana je bil šolar, ko je bil 14. novembra 2017 obsojen na smrt zaradi umora. Magai je pripovedoval, kako je sodniku povedal, da je bila smrt nesreča in da je bil takrat star le 15 let. Kljub temu so mu sodili za umor brez dostopa do odvetnika. V času Pišem za pravice 2019 je bilo za Magaija izvedenih več kot 700.000 akcij. Marca 2022 se je višje sodišče strinjalo, da ga je treba izpustiti, ker je bil takrat še otrok. Magai je zdaj na varnem zunaj svoje države in bolj kot kadar koli prej odločen pomagati ljudem, kot je on.

ZAGOVORNIK ČLOVEKOVIH PRAVIC IZPUŠČEN

Bernardo Caal Xol, učitelj in oče, je neumorno branil skupnosti, ki so jih prizadeli projekti hidroelektrarn na reki Cahabón v severni Gvatemali. Novembra 2018 je bil obsojen na več kot sedem let zapora zaradi lažnih obtožb, katerih cilj je bil preprečiti njegovo delo na področju človekovih pravic. Na Pišem za pravice 2021 smo zanj izvedli več kot pol milijona akcij. Marca 2022 je bil izpuščen iz zapora.

© Simone Dalmasso

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL
V Sloveniji že od 1977

O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Človekove pravice so osnovne svoboščine in nudijo zaščito vsakemu izmed nas. Temeljijo na načelih dostojanstva, enakosti in medsebojnega spoštovanja, ne glede na starost, narodnost, spol, raso, prepričanja in osebne usmeritve.

Pri pravicah gre za to, da z vami ravnajo pošteno in pravično in da tudi vi tako ravnate z drugimi. Ljudem nudijo možnost odločanja o svojem življenju.

Temeljne človekove pravice so univerzalne in pripadajo vsem. So neodtujljive, kar pomeni, da nam ne morejo biti odvzete. Vse pravice so enako pomembne in so med seboj povezane, nedeljive in soodvisne.

Mednarodni instrumenti (konvencije, deklaracije, drugi standardi …) o človekovih pravicah so po grozotah, storjenih med drugo svetovno vojno, zagotovili temelj za izboljšanje nacionalne, regionalne in mednarodne zakonodaje na področju človekovih pravic. Prvi tak pomemben dokument je bila Splošna deklaracija človekovih pravic.

Človekove pravice lahko razumemo kot zakone, namenjene vladam. So obveza za vlade in državno uradništvo, da spoštujejo, varujejo in izpolnjujejo pravice ljudi znotraj njihove pristojnosti in tudi drugje.

Človekove pravice niso privilegij, ki bi ga spoštovali le, če to dopuščajo okoliščine.

© Amnesty International Togo

Akcija Pišem za pravice 2022 v Togu.

© UN Photo

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

Splošno deklaracijo človekovih pravic so v letih po drugi svetovni vojni oblikovali v okviru novonastalih Združenih narodov. Od sprejetja, 10. decembra 1948, predstavlja temelj mednarodnega sistema človekovih pravic. Vse države na svetu so se strinjale, da jih zavezujejo splošna načela, izražena v 30 členih tega dokumenta.

Dokument, kot že samo ime pove, je deklaracija. Vse svetovne vlade so izjavile namero, da bodo pri ravnanju s posamezniki_cami spoštovale določene standarde. Človekove pravice so postale del mednarodnega prava. Od sprejetja deklaracije so bili na podlagi njenih načel sestavljeni številni drugi zavezujoči zakoni in sporazumi. Ti zakoni in sporazumi so podlaga za delovanje organizacij, kot je tudi Amnesty International, ki vlade pozivajo, naj se vzdržijo takega vedenja ali ravnanja, kot so ga deležni ljudje, izpostavljeni v naši akciji Pišem za pravice.

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

DRŽAVLJANSKE PRAVICE IN SVOBOŠČINE Pravica do življenja, prepoved mučenja in suženjstva, pravica do nediskriminacije.	Člen 1	Svoboda in enakopravnost pri dostojanstvu in pravicah
	Člen 2	Nediskriminacija
	Člen 3	Pravica do življenja, svobode in varnosti
	Člen 4	Prepoved suženjstva
	Člen 5	Prepoved mučenja
PRAVNE PRAVICE Pravica do domneve nedolžnosti, pravica do poštenega sojenja, pravica, da nisi samovoljno aretiran ali pridržan.	Člen 6	Vse nas ščiti zakon
	Člen 7	Pred zakonom smo vsi enaki
	Člen 8	Pravna sredstva, ko so nam kršene pravice
	Člen 9	Prepoved neupravičenega priprtja, zaprtja ali izgona
	Člen 10	Pravica do poštenega sojenja
	Člen 11	Nedolžen, dokler krivda ni dokazana
	Člen 14	Pravica iti v drugo državo in zaprositi za zaščito
SOCIALNE PRAVICE Pravica do izobrazbe, do ustvarjanja in vzdrževanja družine, do rekreacije, do zdravstvene oskrbe.	Člen 12	Zasebnost in pravica do doma in družinskega življenja
	Člen 13	Svoboda živeti in svobodno potovati znotraj države
	Člen 16	Pravica do poroke in ustvarjanja družine
	Člen 24	Pravica do počitka in prostega časa
	Člen 26	Pravica do izobrazbe, vključno z brezplačnim osnovnošolskim izobraževanjem
EKONOMSKE PRAVICE Pravica do lastnine, do dela, do ustreznega bivališča, do pokojnine in do ustreznega življenjskega standarda.	Člen 15	Pravica do državljanstva
	Člen 17	Pravica do zasebne lastnine
	Člen 22	Pravica do socialne varnosti
	Člen 23	Pravica do pošteno plačanega dela in do članstva v sindikatu
	Člen 25	Pravica do življenjskega standarda, ki omogoča zdravje in dobro počutje
POLITIČNE PRAVICE Pravica sodelovati pri vodenju države, volilna pravica, pravica do miroljubnega združevanja, svoboda izražanja, prepričanja in veroizpovedi.	Člen 18	Svoboda prepričanja (vključno z verskim prepričanjem)
	Člen 19	Svoboda izražanja in pravica širjenja informacij
	Člen 20	Svoboda, pridružiti se združenju ter se miroljubno družiti
	Člen 21	Pravica sodelovati pri vodenju tvoje države
KULTURNE PRAVICE, SOLIDARNOSTNE PRAVICE Pravica sodelovati v kulturnem življenju svoje skupnosti.	Člen 27	Pravica sodelovati v kulturnem življenju tvoje skupnosti
	Člen 28	Pravica do mednarodnega reda, ki omogoča vse te pravice
	Člen 29	Odgovornost spoštovati pravice drugih
	Člen 30	Teh pravic se ne odvzema!

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

AKTIVNOST

ČLOVEKOVE PRAVICE: SOČUTJE V AKCIJI

KLJUČNI KONCEPTI

- Človekove pravice
- Splošna deklaracija o človekovih pravicah
- Ogroženi posamezniki_ce

O AKTIVNOSTI

Udeležence_ci bodo spoznali posameznike_ce iz kampanje Pišem za pravice 2023 in povezali človekove pravice, ki so ogrožene, s tistimi iz Splošne deklaracije človekovih pravic (SDČP). V okviru aktivnosti se udeležence spodbuja k pisanju pisem in drugim akcijam.

POTREBEN ČAS

90 minut – morda boste potrebovali dodaten čas za poglavje **Ukrepajte**

STAROST: 12 do 15+

Zgodbe najprej preberite in preverite, ali so primerne za udeležence_ce.

UČNI CILJI

Udeležence_ci bodo:

- **razumeli** koncept človekovih pravic in njihov pomen.
- **spoznali,** kako so človekove pravice povezane z njihovim življenjem**.**
- **spoznali** položaj človekovih pravic v različnih državah skozi resnične zgodbe.
- **izvedeli** več o kampanji Amnesty International Pišem za pravice.
- **napisali** pismo podpore in solidarnosti ogroženim posameznikom.

POTREBNA GRADIVA

- **Izroček: kartice s členi SDČP** (stran 10)
- **Izroček: kartice z vsakodnevnimi aktivnostmi** (stran 11)
- **Izroček: povzetek Splošne deklaracije o človekovih pravicah (SDČP)** (stran 5)
- **Izroček: kartice z zgodbami**
- **Izroček: kartice Ukrepajte** (strani 13-22)
- **Papir, pisala in ovojnice**
- Dodatno: Zemljevid sveta (stran 12)

PRIPRAVA

- Preberite kartice z zgodbami in izberite primere, ki jih boste obravnavali.
- Natisnite izročke za vsakega udeleženko_ca/ skupino.

VEČ INFORMACIJ

- Spoznajte zgodbe petih posameznikov_c, ki so del letošnje akcije Pišem za pravice: https://sola.amnesty.si/pisem-za-pravice-2023
- Na našem YouTube kanalu si lahko ogledate njihove zgodbe: https://www.youtube.com/watch?v=ZXP4S-tPWK4&list=PLN3DQe1XnDyzVIL8MopxWab3vqI8fbK7o
- Opravite 15-minutni tečaj o Pišem za pravice na Akademiji Amnesty: https://www.akademija-amnesty.si/tecaji/pisem-za-pravice-2023

POTREBNO JE UPOŠTEVATI

Nekatere zgodbe v tej aktivnosti vključujejo koncepte, ki bi lahko udeležence_ce vznemirili ali razburili. Temeljito se seznanite z vsebino in predvidite morebitna občutljiva področja. To vam bo omogočilo, da boste razpravo vodili z empatijo in razumevanjem. Pred aktivnostjo udeležence_ce seznanite s temami, o katerih se bo razpravljalo, in jim omogočite, da zamenjajo skupino ali da se umaknejo, če se na kateri koli točki počutijo neprijetno. Prosimo, da tekom aktivnosti preverjate, kako se udeležence_ci počutijo. To lahko storite z neverbalnimi namigi, zasebnim pogovorom ali kratkimi premori za razmislek. Med aktivnostjo in po njej omogočite udeležencem_cem, da izrazijo svoje občutke in misli o aktivnosti. To jim lahko pomaga predelati morebitna močna čustva, ki so jih doživeli tekom aktivnosti.

PRED ZAČETKOM AKTIVNOSTI

Celotna aktivnost je zasnovana tako, da traja približno 90 minut. Zelo priporočljivo je, da sledite vsem korakom, saj vsaka aktivnost nadgrajuje prejšnjo in spodbuja celovito razumevanje teme. Če to aktivnost izvajate v okviru pouka, boste morda morali za izvedbo vseh aktivnosti nameniti dve uri. Če pa so udeležence_ci že seznanjeni s človekovimi pravicami, lahko drugo aktivnost preskočite in ustrezno prilagodite navodila.

1. PREDSTAVITEV ČLOVEKOVIH PRAVIC

10 MINUT

Uro začnite tako, da udeležence_ce vprašate:

- **Kaj so človekove pravice?**
- **Zakaj so pomembne?**

Spodbujajte jih, da delijo svoje misli in ideje. Ko boste slišali več udeleženk_cev, povzemite njihove misli ter na kratko opredelite in razložite pomen človekovih pravic. Za usmerjanje pogovora uporabite informacije s strani 4.

Nato jih vprašajte: **Katere človekove pravice poznate?** To izkoristite kot priložnost, da predstavite Splošno deklaracijo o človekovih pravicah (SDČP), če je še niso omenili.

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

2. POVEŽITE PRAVICE Z VSAKDANJIM ŽIVLJENJEM

25 MINUT

Udeleženke_ce razdelite v manjše skupine in vsaki skupini razdelite 10 **kartic s členi SDČP** in 10 **kartic z vsakodnevnimi aktivnostmi** (strani 10 in 11). Skupine prosite, naj pravice povežejo s primeri (to pomeni, katero kartico z vsakodnevnimi aktivnostmi je mogoče uporabiti za katero kartico s členom SDČP).

Ponovno se združite v skupine in udeleženke_ce prosite, naj se pogovorijo o svojih odgovorih. Odgovori naj bodo videti takole:

Člen 19:	**A**	Člen 26:	**E**	Člen 24:	**I**
Člen 25:	**B**	Člen 20:	**F**	Člen 27:	**J**
Člen 12:	**C**	Člen 3:	**G**		
Člen 13:	**D**	Člen 2:	**H**		

Za nekatere pravice obstaja več možnih rešitev. To je dobra priložnost, da poudarite, da so pravice med seboj povezane, kar pomeni, da so pogosto odvisne druga od druge. Pravica do zdravja na primer vpliva na pravico do izobraževanja, saj vam zdravje omogoča obiskovanje šole in učinkovito učenje. Tako lahko omejitev ene pravice pogosto posredno omeji drugo pravico, kar poudarja njihovo medsebojno odvisnost.

3. RESNIČNE ZGODBE Z VSEGA SVETA

40 MINUT

Udeleženkam_cem razložite naslednje:

> *»Po tem, ko smo spoznali, kako so človekove pravice vpete v naše vsakdanje življenje, razširimo pogled. Ključno je razumeti, da pravice, ki se nam zdijo samoumevne, niso povsod splošno spoštovane ali priznane, včasih celo v naši državi ne. S preučevanjem različnih primerov z vsega sveta lahko spoznamo izzive, s katerimi se soočajo drugi, se zavemo, kako pomembno je zagovarjati te pravice, in dobimo vpogled v to, kako lahko prispevamo k pravičnejšemu in enakopravnejšemu svetu. Ne gre le za poznavanje naših pravic, temveč tudi za razumevanje naše vloge pri zaščiti in spodbujanju teh pravic na svetovni ravni.«*

Udeleženke_ce razdelite v majhne skupine ali pare in vsaki skupini dajte po eno od **kartic z zgodbami**, ki ste jih izbrali za uporabo, ter izvod **SDČP** (stran 5). Razložite, da boste pri tej aktivnosti predstavili nekaj resničnih ljudi, ki živijo v različnih državah.

- Vsako skupino prosite, naj prebere o osebi (ali osebah) na svoji kartici. Skupaj se lahko pogovorijo o svojih razmišljanjih. Pri tem naj:
- sestavijo seznam, kaj se jim zdi napačno ali nepravično v tem, kar se je zgodilo tej osebi, ali v tem, kako se z njo ravna, in ugotoviti, katere človekove pravice so povezane s tem primerom.
  - *se pripravijo na predstavitev svoje osebe ostalim udeležencem, tako da se pri tem osredotočijo na sledeče:*
  - *Kdo je ta oseba? Kakšna je njena življenjska zgodba?*
  - *Od kod prihaja?*
  - *Kaj se ji je zgodilo?*
  - *Katere človekove pravice so bile kršene?*
  - *Kdo je po vašem mnenju odgovoren za te kršitve človekovih pravic?*

Po približno 20 minutah povabite vse nazaj skupaj in prosite vsako skupino, naj na kratko predstavi svojo osebo ostalim in našteje krivice, ki jih je odkrila. V razpravi vprašajte:

- **Ali vas je ob poslušanju teh zgodb kaj presenetilo ali šokiralo?**
- **Ali obstajajo podobnosti med nekaterimi zgodbami?**

DODATNO: Na **zemljevidu sveta** (stran 12) poiščite državo in osebo, s katero se ukvarja vsaka skupina. Udeleženke_ce vprašajte, kaj izstopa ob pogledu na svetovni zemljevid in zakaj

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

je pomembno, da nas ti primeri zanimajo in da v zvezi z njimi ukrepamo. Poudarite, da se kršitve človekovih pravic lahko zgodijo v kateri koli državi in regiji na svetu, ne glede na to, ali je država bogata ali revna, v vojni ali krizi ali na videz mirna in varna. Človekove pravice se ne nanašajo le na „druge“ ljudi, temveč na vse in povsod. Zato je pomembno, da spoznamo svoje pravice in da jih branimo ter branimo pravice drugih.

4. UKREPAJTE

15 MINUT

Udeleženkam_cem predstavite kampanjo Amnesty International Pišem za pravice in pojasnite, da Amnesty International poziva ljudi, naj pišejo pisma prizadetim posameznikom in tudi organom, ki so odgovorni za zaščito, spoštovanje in uresničevanje njihovih človekovih pravic. Razložite, da so bili vsi ljudje na karticah vključeni v letošnjo kampanjo. Navedete lahko primere iz prejšnjih kampanj (stran 3), ki dokazujejo, kako uspešno je lahko pisanje pisem.

Če vam zmanjkuje časa, lahko udeleženke_ce spodbudite, da se organizirajo v svojem prostem času ali da si razdelijo aktivnosti. Spodbujajte jih k ustvarjalnosti.

Udeležencem pokažite videoposnetke ljudi, ki so bili predstavljeni v letošnji kampanji in jih najdete tukaj: https://www.youtube.com/watch?v=ZXP4S-tPWK4&list=PLN3DQe1XnDyzVIL8MopxWab3vqI8fbK7o

Pišem za pravice je globalna akcija.
Na fotografiji pisanje pisem na Nizozemskem.

© Pierre Crom

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

NAPIŠITE PISMO

Udeleženke_ce prosite, naj izberejo eno od oseb in jim dajte kopijo **kartice za ukrepanje** za to osebo. Udeleženkam_cem povejte, da bodo njihova pisma poslali organom, ki so odgovorni za zaščito človekovih pravic te osebe.

Vsem dajte gradivo za pisanje pisem in jim pustite čas, da napišejo svoja pisma. Razložite, da ima lahko osebno sporočilo odgovornim osebam največji učinek. Prosite jih, naj:

- napišejo nekaj o sebi.
- sporočijo odgovornim, kaj jih je v zgodbi pretreslo.
- napišejo, zakaj menijo, da je pomembno, da vlade spoštujejo človekove pravice.

Če želijo udeleženke_ci svoja pisma deliti, jim omogočite, da to storijo.

Udeleženke_ce prosite, naj z nekaj besedami izrazijo svoje občutke ob koncu aktivnosti. Poskusite vključiti prispevke vseh udeleženk_cev.

SOLIDARNOSTNA AKCIJA

Če imate čas, lahko izvedete tudi nekaj solidarnostnih akcij na karticah z ukrepi. Solidarnostna pisma so pogosto velik vir podpore in moči za ljudi, ki so del akcije.

Amnesty International Mongolije, Pišem za pravice 2022.

© Dashochir

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL
V Sloveniji že od 1977

IZROČEK

KARTICE S ČLENI SDČP

ČLEN 19:
PRAVICA DO SVOBODE IZRAŽANJA

ČLEN 25:
PRAVICA DO ZDRAVJA

ČLEN 12:
PRAVICA DO ZASEBNOSTI

ČLEN 13:
PRAVICA DO PROSTEGA GIBANJA

ČLEN 26:
PRAVICA DO IZOBRAZBE

ČLEN 20:
PRAVICA DO ZBIRANJA

ČLEN 3:
PRAVICA DO ŽIVLJENJA TER SVOBODNEGA IN VARNEGA ŽIVLJENJA

ČLEN 2:
PRAVICA DO ŽIVLJENJA BREZ DISKRIMINACIJE

ČLEN 24:
PRAVICA DO POČITKA IN PROSTEGA ČASA

ČLEN 27:
PRAVICA DO KULTURNEGA ŽIVLJENJA

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

IZROČEK

KARTICE VSAKODNEVNIH AKTIVNOSTI

1 *Med razpravo v razredu lahko zagovarjam teme, ki so zame pomembne, na primer pomen boja proti podnebnim spremembam, čeprav imajo nekateri moji sošolci_ke ali učitelji_ce drugačno mnenje.*

2 *Ne glede na to, ali gre za telesno bolezen ali stres, vem, da lahko poiščem pomoč pri strokovnjakih, kot so zdravniki ali svetovalci, ne glede na dohodek moje družine.*

3 *Ko sem se cepil_a v bolnišnici, so staršem zagotovili, da bo moja zdravstvena dokumentacija zaupna. Do njih ne bi mogla_mogel dostopati nihče drug kot pooblaščeni zdravstveni delavci, vključeni v mojo oskrbo.*

4 *Do mestne knjižnice se lahko peljem z avtobusom, do bližnjega mesta s kolesom ali pa z družino med počitnicami odpotujem v druge dele države.*

5 *Tudi če ne živimo v najbogatejšem delu mesta, lahko še vedno hodim v šolo in se učim ter imam enake možnosti za učenje in rast kot drugi otroci moje starosti.*

6 *Ne glede na to, ali gre za študijsko skupino, miroljuben protest zaradi vprašanja, ki mi je pomembno, ali spletno skupnost umetnikov, se lahko pridružim in preživljam čas z drugimi, ki imajo podobne interese.*

7 *Vsak dan, ko se vozim s kolesom ali hodim v šolo, vem, da obstajajo prometni predpisi, prehodi za pešce in drugi varnostni ukrepi, ki me varujejo in zagotavljajo, da pridem varno v šolo.*

8 *Učitelji_ce in sošolke_ci me obravnavajo enako spoštljivo in prijazno kot vse druge učence. Ne izključujejo me iz dejavnosti ne glede na to, kdo sem ali od kod prihajam.*

9 *Po vsakodnevnih domačih nalogah in opravilih imam čas, da se s prijatelji ukvarjam s športom, odkrivam svoje hobije ali pa se sprostim in poslušam glasbo.*

10 *Lahko obiščem muzeje, se pridružim lokalni gledališki skupini ali se udeležim kulturne plesne delavnice. Organiziram lahko tudi dogodke, na katerih s sošolci delim svoje kulturne običaje.*

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

OSNOVNE INFORMACIJE

ZEMLJEVID SVETA

Posamezniki, ki sodelujejo v letošnji kampanji Pišem za pravice, prihajajo iz 10 različnih držav z vsega sveta. S sodelovanjem v kampanji lahko pokažete, da geografija ni ovira za solidarnost. 5 izmed njih smo podrobneje spoznali.

ROCKY MYERS
ZDA

CHAIMA ISSA
TUNIZIJA

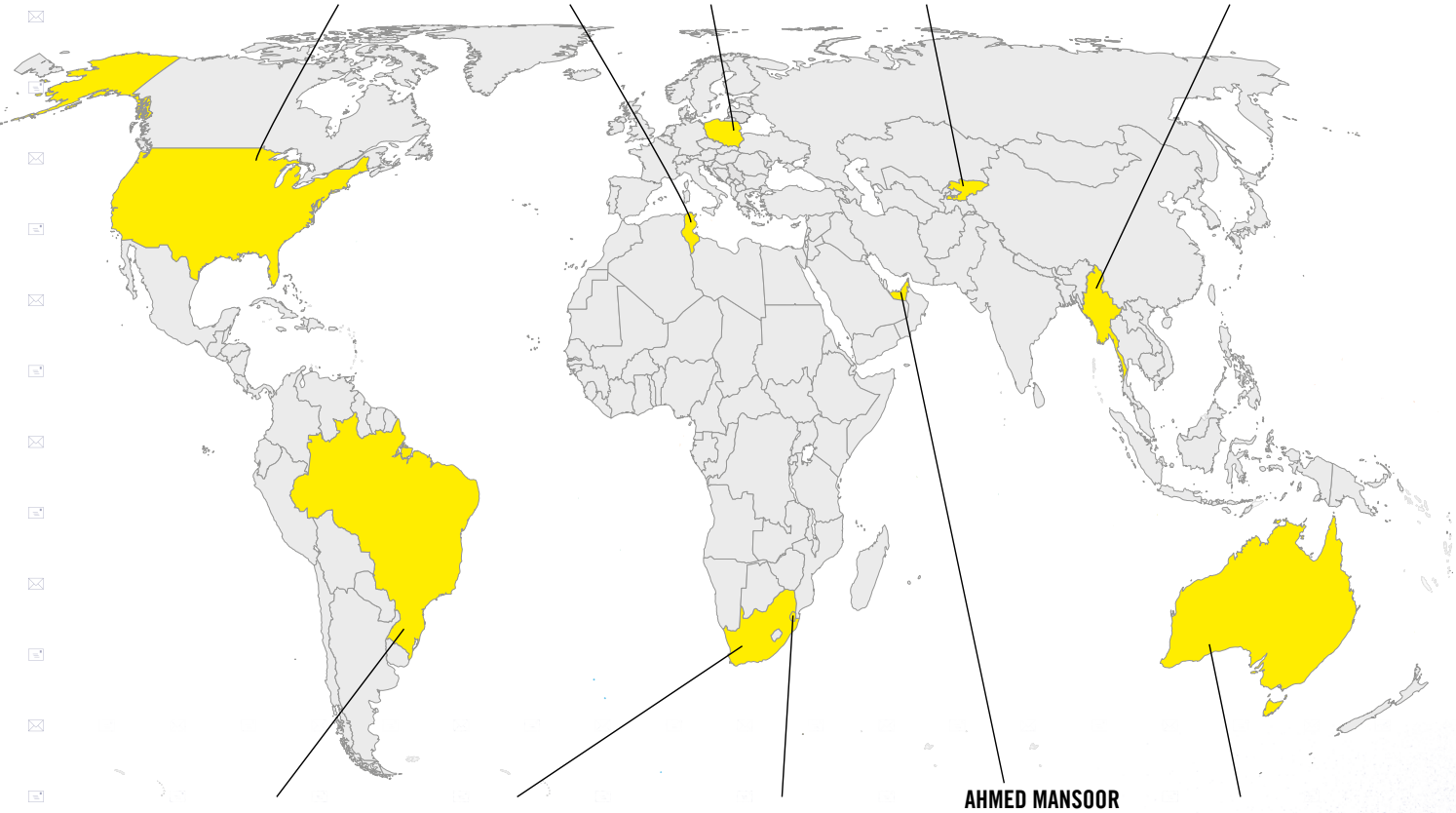
JUSTYNA WYDRZYŃSKA
POLJSKA

RITA KARASARTOVA
KIRGIZISTAN

MAUNG SAWYEDDOLLAH
MJANMAR

ANA MARIA SANTOS CRUZ
BRAZILIJA

THAPELO MOHAPI
JUŽNA AFRIKA

THULANI MASEKO
ESVATINI

AHMED MANSOOR
ZDRUŽENI ARABSKI EMIRATI

STRIC PABAI & STRIC PAUL
AVSTRALIJA

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

CHAIMA ISSA Tunizija

»JE TO TUNIZIJA, O KATERI SMO SANJALI?«

Aktivistki Chaimi Issa je v krvi to, da zagovarja tisto, v kar verjame. Hčerka nekdanjega političnega zapornika oblast opozarja na resnico, tudi če je cena za to njena svoboda.

Tunizijski predsednik Kais Saied je julija 2021 suspendiral parlament, razrešil premierja in prevzel izvršni nadzor nad državo. Ob tem se je skliceval na izredna pooblastila. Takrat je bila Chaima ena prvih, ki mu je javno nasprotovala. Od takrat so človekove pravice v Tuniziji ogrožene bolj kot kadar koli prej. Svoboda izražanja je omejena. Kritiki oblasti pa pristanejo na vojaških sodiščih.

Po srečanju s tujimi diplomati in drugimi tunizijskimi opozicijskimi osebnostmi, da bi razpravljali o političnih razmerah v Tuniziji, je bila Chaima 22. februarja 2023 aretirana v okviru preiskave zaradi domnevne zarote. Po več kot štirih mesecih samovoljnega pripora so jo 13. julija izpustili, vendar sodni postopek še poteka in oblasti so ji prepovedale potovanja v tujino in pojavljanja v javnih prostorih. Vojaško sodišče Chaimo preiskuje tudi zaradi kritiziranja oblasti v radijski oddaji. Grozijo ji desetletja zapora.

Toda Chaima ne bo odnehala. V sodnikovi pisarni je Chaima vzkliknila: »Je to Tunizija? Je to Tunizija, kjer sva študirala, ti in jaz? Je to Tunizija, o kateri smo sanjali?« Ko so jo odpeljali v zapor, obkrožena s policisti, se je Chaima nasmehnila, dvignila pest in zapela himno.

© Private

ZAHTEVAJTE SVOBODO ZA CHAIMO ISSA

PIŠITE PREDSEDNIKU TUNIZIJE

Ukrepajte in pozovite tunizijskega predsednika, naj nemudoma opusti vse obtožbe in druge omejitve zoper politično aktivistko Chaimo Issa.

President's email: contact@carthage.tn

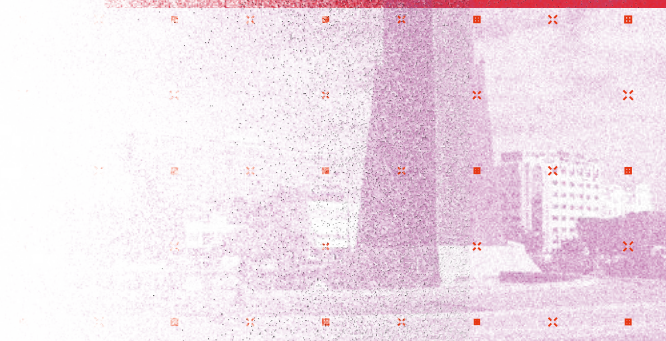
Naslavljanje: Your Excellency

Svoja pisma pošljite na Amnesty International Slovenije (Dunajska cesta 5, 1000 Ljubljana), kjer jih bomo zbrali in poslali naprej.

POKAŽITE CHAIMI, DA NI SAMA

Chaimi pošljite sporočila upanja in solidarnosti. Povejte ji, da jo podpirate v njenem boju za človekove pravice v Tuniziji.

Uporabite ključnik #Pisemzapravice in označite @amnesty.slovenije.

© Private

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

STRIC PABAI IN STRIC PAUL

Avstralija

ČE IZGUBIMO SVOJE OTOKE, IZGUBIMO VSE

Stric Pabai in Stric Paul sta voditelja skupnosti naroda Guda Maluyligal na skrajnem severnem delu Avstralije v Torresovi ožini. Njuni staroselski predniki so na otokih živeli že tisočletja.

Podnebne spremembe bi lahko uničile in za vedno prepustile pozabi način življenja, tradicionalne sisteme znanja, kulturne prakse in duhovne povezave, ki so se prenašali iz roda v rod. Naraščajoča morska gladina povzroča vsako leto več uničenja z erodiranjem plaž, uničevanjem svetih kulturnih znamenitosti in pokopališč, kjer so pokopani predniki, uničevanjem živilskih vrtov in ogrožanjem infrastrukture otokov.

Stric Pabai in Stric Paul, ki ju njune skupnosti imenujejo »stric« v znak spoštovanja, sta se obrnila na sodišča. Trdita, da avstralska vlada ne naredi dovolj, da bi preprečila škodo zaradi podnebnih sprememb.

Če ne bodo sprejeti nujni ukrepi, bodo številni prebivalci_ke otoka Torres Strait prisiljeni zapustiti svojo domovino, saj bo veliko območij postalo neprimernih za bivanje. To pa bi bilo za skupnost uničujoče. Kot pravi Stric Pabai: *»Rojeni smo na teh otokih, oni so naše matere, naše identitete, otoki smo mi. Tisočletja so se naše družine bojevnikov borile proti vsem, ki so nam poskušali vzeti našo domovino. Zdaj pa bi lahko izgubili boj s podnebnimi spremembami.«*

© Tale Elu

POZOVITE AVSTRALSKO VLADO, NAJ SPREJME NUJNE PODNEBNE UKREPE.

PIŠITE PREDSEDNIKU AVSTRALSKE VLADE

Zahtevajte sprejetje podnebnih ukrepov, ki bodo zaščitili staroselske skupnosti v Torresovi ožini. Te naj vključujejo hitro zmanjšanje emisij ogljika, ki naj bo v skladu s svetovno zavezo o omejitvi globalnega segrevanja na 1,5 °C in v skladu z najboljšimi razpoložljivimi znanstvenimi raziskavami.

Prime Minister of Australia
PO box 6022
House of Representatives
Parliament House
Canberra ACT 2600
Australia

Naslavljanje: Dear Prime Minister

Svoja pisma pošljite na
Amnesty International Slovenije
(Dunajska cesta 5, 1000 Ljubljana),
kjer jih bomo zbrali in poslali naprej.

POKAŽITE STRICU PABAIJU, STRICU PAULU IN NJUNIM SKUPNOSTIM, DA JIH PODPIRATE

Napišite sporočila podpore in ljudem v Torresovi ožini pokažite, da podpirate njihovo borbo.

Svoje izdelke posredujte Amnesty International Slovenije, fotografije pa lahko objavite tudi na družbenih omrežjih.

Uporabite ključnik #Pisemzapravice in označite @amnesty.slovenije.

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

THAPELO MOHAPI IN GIBANJE ABAHLALI BASEMJONDOLO

Južna Afrika

OGROŽEN ZARADI BRANJENJA SVOJE SKUPNOSTI

Thapelo Mohapi rad posluša jazz in podpira svoji najljubši nogometni ekipi, Mamelodi Sundowns in Manchester City. Toda trenutno v teh stvareh ne more več uživati. Od leta 2021 je prisiljen živeti v skrivanju zaradi groženj s smrtjo.

Kot generalni sekretar Abahlali baseMjondolo (AbM), živahnega in pogumnega množičnega gibanja, je Thapelo svoje življenje posvetil boju za pravice ljudi po vsej Južni Afriki, zlasti na območjih z gospodarskimi težavami.

Eden takih krajev je eKhenana v provinci KwaZulu-Natal. Večina prebivalcev je ekonomskih migrantov s podeželja Južne Afrike, ki so se preselili v iskanju boljšega življenja. Ne morejo si privoščiti visokih življenjskih stroškov na tem območju in pogosto naredijo domove iz pločevine, z malo ali nič dostopa do vode ali sanitarij.

Med mnogimi drugimi izzivi se soočajo tudi s policijsko brutalnostjo, prisilnimi izselitvami in slabimi javnimi storitvami.

Odločeni, da bodo izboljšali življenje v skupnosti, so člani AbM v eKhenani spregovorili proti primerom korupcije v lokalni upravi. Trdo delajo, da bi izboljšali življenja skupnosti – odprli so šolo, kmetije, skupne kuhinje in trgovine. V zameno so bili deležni ne le odpora, ampak tudi groženj, nadlegovanja in ustrahovanja državnih uradnikov, ki so spodbujali nasilje proti njim. Bili so žrtve poskusov in dejanskih umorov, nasilja, nadlegovanja in poškodovanja njihovih domov. Samo leta 2022 so bili v eKhenani ubiti trije člani AbM.

© Private

ZAHTEVAJTE, DA POLICIJA TEMELJITO RAZIŠČE NADLEGOVANJA IN UBOJE ČLANOV ABM.

PIŠITE JUŽNOAFRIŠKEMU MINISTRU ZA POLICIJO

Zahtevajte temeljito, nepristransko, neodvisno, pregledno in učinkovito preiskavo nadlegovanja in umorov članov AbM. Odgovorni morajo biti privedeni pred sodišče in tam v poštenih sojenjih za svoja dejanja tudi odgovarjati.

Minister of Police
Private bag X463
Pretoria
0001
South Africa

Naslavljanje: Dear Minister

Svoja pisma pošljite na Amnesty International Slovenije (Dunajska cesta 5, 1000 Ljubljana), kjer jih bomo zbrali in poslali naprej.

POKAŽITE THAPELU IN GIBANJU ABM, DA STE Z NJIMI

Pošljite svoja sporočila prijateljstva in upanja, da bodo lahko nadaljevali boj za svojo skupnost.

Svoje izdelke posredujte Amnesty International Slovenije, fotografije pa lahko objavite tudi na družbenih omrežjih.

Uporabite ključnik #Pisemzapravice in označite @amnesty.slovenije.

© Private

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL

RITA KARASARTOVA

Kirgizistan

ZARADI MIRNEGA PROTESTA JI GROZI 15 LET ZAPORA

Rita Karasartova rada preživlja čas s svojimi otroki, vadi jogo in šiva chapanse – tradicionalne suknjiče v Kirgizistanu. Toda oktobra 2022 se je njeno življenje obrnilo na glavo. Bila je aretirana in mesece je preživela v tesni celici brez dostopa do zdravstvenega varstva in brez kontakta z družino. Zdaj je v hišnem priporu in držati se mora stroge policijske ure.

Rita je zagovornica človekovih pravic in strokovnjakinja za državljansko upravljanje. Več kot desetletje je svoje življenje posvečala neodvisnemu pravnemu svetovanju in pomagala ljudem, ki jim je kriviče in nezanesljiv pravni sistem kršil pravice. Vodi nevladni Inštitut za javno analizo in je članica Združenega demokratičnega gibanja Kirgizistana, ki se bori proti revščini in nepravičnosti.

Skupaj s 26 drugimi je bila Rita aretirana zaradi nasprotovanja sporazumu, ki ga je njena vlada podpisala z Uzbekistanom. Od oblasti so zahtevali preglednost sporazuma, saj je ta nadzor nad rezervoarjem vode podelil v upravljanje uzbekistanskim oblastem. Tako kot drugi se je tudi Rita bala, da bo Uzbekistan omejil ali prepovedal dostop do vode, ki predstavlja redek vir v regiji. To bi lahko imelo uničujoče posledice.

Rita in ostali so bili sprva pridržani zaradi organiziranja množičnega nereda, obtožena pa je bila poskusa nasilnega strmoglavljenja vlade, grozi ji do 15 let zapora.

© Zasebno

ZAHTEVAJTE SVOBODO RITE KARASARTOVA

PIŠITE GENERALNEMU DRŽAVNEMU TOŽILCU V KIRGIZISTANU

Zahtevajte, da se Rito nemudoma izpusti iz hišnega pripora, da se zoper njo umaknejo vse obtožbe in da lahko še naprej izvaja aktivnosti za človekove pravice brez strahu pred maščevanjem.

General Prosecutor
A. Toktonalieva Street, 139
Bishkek
720040
Kyrgyz Republic

Naslavljanje: Dear General Prosecutor

Svoja pisma pošljite na Amnesty International Slovenije (Dunajska cesta 5, 1000 Ljubljana), kjer jih bomo zbrali in poslali naprej.

POMAGAJTE RITI OHRANITI UPANJE

Sporočite Riti, da v tem boju ni sama. Napišite ji sporočilo ali ji narišite risbo na temo prijateljstva in upanja.

Svoje izdelke posredujte Amnesty International Slovenije, fotografije pa lahko objavite tudi na družbenih omrežjih.

Uporabite ključnik #Pisemzapravice in označite @amnesty.slovenije.

MAUNG SAWYEDDOLLAH Mjanmar

FACEBOOK MORA ODGOVARJATI ZARADI SVOJE VLOGE PRI GROZODEJSTVIH V MJANMARU

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL
V Sloveniji že od 1977

Maung Sawyeddollah nikoli ni imel lahkega življenja, vendar pa je nekoč lahko užival v igranju nogometa in sanjal o tem, da bi postal zdravnik. Toda leta 2017, ko je bil star 15 let, se je njegovo življenje obrnilo na glavo.

Mjanmarska vojska je sprožila etnično čiščenje Rohing – etnične manjšine, ki se je v Mjanmaru desetletja soočala s hudo diskriminacijo, ki jo je sponzorirala država. Na tisoče Rohing je bilo ubitih, posiljenih, mučenih, njihove vasi pa požgane.

V strahu za svoje življenje je Sawyeddollah z družino hodil 15 dni do Bangladeša. Prišli so do begunskega taborišča Cox's Bazar, kjer še vedno živijo.

Sawyeddollah si želi postati odvetnik in zdaj išče pravico za trpljenje, ki ga obdaja. Poleg študija se zavzema da lastnik Facebooka, Meta, prevzame odgovornost za svoj prispevek h grozotam. Leta pred napadi so Metini algoritmi okrepili hujskanje proti skupnosti Rohing na platformi Facebook.

Sawyeddollah in njegova družina so izgubili vse, a še vedno imajo upanje. Skupaj s skupnostjo poziva Meto, naj plača odškodnino za svojo vlogo pri grozodejstvih, ter financira izobraževalne programe v Cox's Bazarju. Verjame, da bo izobraževanje pomagalo obnoviti uničena življenja ljudi v njegovi skupnosti.

© Munir Uz Zaman/AFP via Getty Images

© Munir Uz Zaman/AFP via Getty Images

ZAHTEVAJTE, DA META ZAGOTOVI POMOČ SKUPNOSTI ROHING

PIŠITE IZVRŠNEMU DIREKTORJU METE MARKU ZUCKERBERGU

Zahtevajte, da Meta zagotovi učinkovito pomoč Sawyeddollahu in ostalim članom_icam prizadete skupnosti Rohing, saj je omogočila razmah sovraštva in diskriminacije na Facebooku.

Mr Zuckerberg
Meta CEO
1 Hacker Way
Menlo Park, CA 94025
USA

Naslavljanje: Dear Mr Zuckerberg

Svoja pisma pošljite na Amnesty International Slovenije (Dunajska cesta 5, 1000 Ljubljana), kjer jih bomo zbrali in poslali naprej.

POKAŽITE SAWYEDDOLLAHU, DA NI SAM

Pošljite sporočila upanja in solidarnosti, da bo Sawyeddollah vedel, da ima vašo podporo v boju za odškodnino.

Svoje izdelke posredujte Amnesty International Slovenije, fotografije pa lahko objavite tudi na družbenih omrežjih.

Uporabite ključnik #Pisemzapravice in označite @amnesty.slovenije.

O AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International je globalno gibanje več kot 10 milijonov ljudi, ki se skupaj borimo proti krivicam. Zavzemamo se za svet, v katerem se bodo vsem spoštovale človekove pravice. Raziskujemo in razkrivamo dejstva, kadarkoli in kjerkoli se zgodijo zlorabe. Spremljamo delo vlad in drugih vplivnih skupin, kot so na primer podjetja, ter jih opozarjamo na njihove obljube in spoštovanje mednarodnega prava. Z zgodbami izjemnih ljudi, s katerimi sodelujemo, mobiliziramo milijone privržen_cev s celega sveta, da se zavzamejo za spremembe in se pridružijo obrambi aktivistk_ov. Podpiramo ljudi, da se z izobraževanjem in usposabljanjem naučijo zagovarjati njihove pravice.

AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJA
Dunajska cesta 5,
1000 Ljubljana

e.: sola@amnesty.si
t.: 01/ 426 93 77
sola.amnesty.si

Vse fotografije, razen kjer je navedeno drugače:
© Amnesty International

Naslovnica: © Musinguzi Reagan Siima

Povzeto in prilagojeno po dokumentu AI
(**POL 32/7060/2023**, English, September 2023)

PIŠEM ZA PRAVICE
AMNESTY INTERNATIONAL
V Sloveniji že od 1988